

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΤΑΦΟΣ II (ΚΑΡΙΤΣΑ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βρίσκεται στο νότιο άκρο του χωριού Καρίτσα σε απόσταση 1,5 χλμ από τη βόρεια πλευρά του περιβόλου της αρχαίας πόλεως του Δίου. Ο τάφος αυτός βρέθηκε τυχαία εντός της ιδιοκτησίας Βασιλείου Στούπα, από τον ιδιοκτήτη κατά την διάνοιξη φρέατος. Αν και υπολείπεται σε μέγεθος, στον πλούτο των αρχιτεκτονικών μορφών και σε ζωγραφικό διάκοσμο από τον τάφο του Σωτηριάδη, υπερτερεί ωστόσο στο γεγονός ότι βρέθηκε ασύλητος και αδιατάρακτος. Ο τάφος χρονολογείται στα τέλη του 3ου αι.π.Χ. – αρχές 2ου αι.π.Χ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο τάφος επισημάνθηκε τον Φεβρουάριο του 1953 από τον ίδιο τον ιδιοκτήτη. Στο χώρο μετέβη αμέσως ο καθηγητής Μανόλης Ανδρόνικος. Η ανασκαφή ξεκίνησε τον Αύγουστο του 1955 με δαπάνες της Αρχαιολογικής Εταιρείας υπό την επίβλεψη του καθηγητού Χαράλαμπου Μακαρόνα.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο μακεδονικός τάφος είναι μονοθάλαμος και έχει προσανατολισμό Α-Δ με την είσοδο στη δυτική πλευρά. Ο τάφος ήταν χτισμένος από επιμελώς κατεργασμένες λιθοπλίνθους. Η πρόσοψη του τάφου αποτελείται από έναν επίπεδο τοίχο με ένα θυραίο άνοιγμα και ένα εγγεγραμμένο αέτωμα (**Φωτ. 1**). Όταν βρέθηκε ο τάφος η είσοδος φρασσόταν από τέσσερις μεγάλες αδρά επεξεργασμένες λιθοπλίνθους. Το συνολικό ύψος της πρόσοψης - αποτελείται από πέντε σειρές δόμων - ανέρχεται στα 3.22μ. και το πλάτος στα 3.03μ.

Η πρόσοψη του τάφου ήταν επιχρισμένη. Σε ύψος 1.30μ. υπήρχε μία οριζόντια κόκκινη ταινία πλάτους 17.5εκ. Η ταινία δεν διατηρείται σήμερα πλήν ελαχίστων υπολειμμάτων κόκκινου χρώματος.

Το θυραίο άνοιγμα έχει ύψος 1.70μ. Το πλάτος του μειώνεται προς τα επάνω από 1.13μ σε 1.07μ. Το περίθυρο δηλώνεται με ανάγλυφες και χρωματιστές ταινίες. Στο άνω άκρο της προτελευταίας προς τα επάνω σειράς δόμων σχηματίζεται οριζόντιο γείσο, το οποίο έχει ύψος 6εκ. Πάνω ακριβώς από το γείσο αυτό βρίσκεται το τύμπανο του αετώματος. Το μέγιστο ύψος του αετώματος φτάνει τα 37 εκ. και είναι μετατοπισμένο στα νότια με αποτέλεσμα να δημιουργείται μία ασυμμετρία στην πρόσοψη του τάφου. Το αέτωμα είχε διακοσμημένες τις γωνίες του με ακρωτήρια.

Η είσοδος φραζόταν εσωτερικά με ξύλινα θυρόφυλλα και εξωτερικά με τέσσερις γωνιασμένους παρόλινθους. Αν και η θύρα δεν διατηρήθηκε βρέθηκαν μετάλλινα εξαρτήματα χάρη στα οποία οι ανασκαφείς κατάφεραν να ανασυνθέσουν εν μέρει τη μορφή της.

Ο νεκρικός θάλαμος είχε διαστάσεις: πλάτος 2.05μ., βάθος 2.55μ. και ύψος μέχρι την κορυφή της καμάρας 2.74μ. (**Φωτ. 2-3**). Οι τοίχοι του θαλάμου πατούν σε χαμηλό τοιχοβάτη. Πάνω από αυτόν ακολουθούν τρεις σειρές δόμων, εκ των οποίων η ανώτερη είναι η κοσμοφόρος. Η κατώτερη σειρά έχει το μεγαλύτερο ύψος, η δεύτερη λίγο μικρότερη και η κοσμοφόρος έχει το μισό της δεύτερης. Η κοσμοφόρος περιτρέπει τις τρεις πλευρές, τις πλάγιες εκατέρωθεν της εισόδου και αυτή στο βάθος.

Επί της κοσμοφόρου στηρίζεται ημικυκλική καμάρα αποτελούμενη από πέντε σειρές θολιτών πλάτους 0.63 – 0.64 μ. Το δάπεδο του τάφου αποτελείται από χρωματιστά ποταμίσια βότσαλα, τα οποία σχηματίζουν ως διακοσμητικό στοιχείο έναν απλό κύκλο. Οι τοίχοι καλύπτονταν με επίχρυσμα και με εγχάραξη αποδίδονταν οι αρμοί τοιχοποιίας, οι οποίοι ωστόσο δεν αντιστοιχούσαν στους πραγματικούς αρμούς των δόμων του τάφου. Η καμάρα του τάφου και οι παρειές των τοίχων ήταν χρωματισμένοι με ωχροκίτρινο χρώμα. Οι ορθοστάτες έφεραν ανά μία ζώνη 0.16-0.17μ. ελαιοπράσινο χρώμα. Κάτω από την κοσμοφόρο υπήρχαν ανά διαστήματα 0.65 – 1μ. σιδερένια καρφιά, πολλά από τα οποία βρέθηκαν στη θέση τους, ενώ άλλα είχαν καταπέσει στο δάπεδο. Τα καρφιά αυτά χρησίμευαν για την διακόσμηση του νεκρικού θαλάμου, καθώς από αυτά κρέμονταν πλογχοί και ταινίες, συνηθισμένο στοιχείο σε ταφικά μνημεία. Αντίστοιχο παράδειγμα αποτελεί ο τάφος των Λευκαδίων, καθώς στη γραπτή διακόσμηση αποτυπώνεται αυτό το στοιχείο.

Στην ανατολική πλευρά του τάφου απέναντι από την είσοδο βρίσκεται συμπαγής κτιστή αμφικέφαλος νεκρική κλίνη. Η κλίνη έχει μήκος 1.86μ. και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο πλάτος του ανατολικού τοίχου. Το κενό που μένει ανάμεσα στην κλίνη και στους τοίχους γεμίζεται με αργούς λίθους. Το πλάτος της κλίνης είναι 97 εκ. Η πρόσοψη της κλίνης είναι επίπεδη με μόνα προεξέχοντα στοιχεία τους πόδες και τον άνω οριζόντιο κανόνα. Το ύψος της πρόσοψης μέχρι τον οριζόντιο κανόνα είναι 39 εκ., ενώ ο οριζόντιος κανόνας έχει ύψος 11 εκ. Οι τεκτονικές μορφές της κλίνης αποδίδονται αδρομερώς λόγω της υφής του υλικού, το οποίο είναι απρόσφορο για λεπτομέρειες. Αν και δεν υπάρχουν ίχνη γραπτής διάκοσμησης στην πρόσοψη της κλίνης ο Μακαρόνας θεωρούσε βέβαιη την ύπαρξή του. Ο Σισμανίδης δεν αποκλείει την διακόσμηση της με γραπτά ανθέμια. Η μόνη μορφή διακόσμησης, που διατηρείται μέχρι σήμερα είναι η διαμόρφωση του περιγράμματος των ποδών και του οριζόντιου κανόνα.

Όπως αναφέρθηκε ο τάφος βρέθηκε ασύλητος και αδιατάρακτος. Πάνω στο λίθινο κρεβάτι του θαλάμου υπήρχαν λείψανα από το σκελετό του νεκρού. Σημαντικό στοιχείο που σχετίζεται με τα ταφικά έθιμα, αφού πρόκειται για εναπόθεση και όχι για καύση. Από τα κτερίσματα και το μέγεθος των οστών ο Μακαρόνας συμπεράνει ότι ο νεκρός ήταν ένα δεκατετράχρονο κορίτσι. Το σημαντικότερο από τα ευρήματα είναι ένα γυάλινο κύπελλο, που σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο του Δίου (**Φωτ. 4**). Τα υπόλοιπα κτερίσματα είναι μία χάλκινη φιάλη, χάλκινο κάτοπτρο, χρυσό δακτυλίδι, πήλινος λύχνος, καρφιά και κλειδιά (**Φωτ. 5**). Ο Παντερμαλής υποθέτει ότι υπήρχαν στον τάφο και άλλα αντικείμενα από οργανικές ύλες, όπως ρούχα και υφάσματα, τα οποία όμως δεν σώθηκαν.

ΣΥΝΟΨΗ

Ο μονοθάλαμος μακεδονικός τάφος βρίσκεται στο νότιο άκρο του χωριού Καρίτσα σε απόσταση 1,5 χλμ από τη βόρεια πλευρά του περιβόλου της αρχαίας πόλεως του Δίου. Ο τάφος αυτό βρέθηκε τυχαία εντός της ιδιοκτησίας Βασιλείου Στούπα, απο τον ιδιοκτήτη κατά την διάνοιξη φρέατος. Αν και υπολείπεται σε μέγεθος, στον πλούτο των αρχιτεκτονικών μορφών και σε ζωγραφικό διάκοσμο από τον τάφο του Σωτηριάδη, υπερτερεί ωστόσο στο γεγονός ότι βρέθηκε ασύλητος και αδιατάρακτος. Ο τάφος χρονολογείται στα τέλη του 3ου αι.π.Χ. – αρχές 2ου αι.π.Χ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχαιολογικές Έρευνες και Ιστορική Τοπογραφία

G. Daux, Karytsi près de Dion, *BCH* 80 (1956), 311–313.

Δ. Παντερμαλής, Οι μακεδονικοί τάφοι της Πιερίας, σε: *Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία*, 28 – 29 Ιουλίου και 4 – 5 Αυγούστου 1984, Θεσσαλονίκη 1985, 9–13.

Κ. Σισμανίδης, *Κλίνες και κλινοειδείς κατασκευές των μακεδονικών τάφων*, Αθήνα 1997.

Δ. Ι. Τσιάφης, *Οι Μακεδονικοί Τάφοι του Δίου*, (Αδημ. Μεταπτυχιακή Εργασία), Θεσσαλονίκη 2009.

Ν. Πουλακάκης, *Ψηφιδωτά δάπεδα στη Μακεδονία κατά την κλασική και ελληνιστική εποχή*, Βέροια 2010.

Έρευνες Αρχαιολογικής Εταιρείας

Χ. Μακαρόνας, Ανασκαφική έρευνα «μακεδονικού» τάφου εις Καρύτσαν Πιερίας, *ΠΑΕ* 1955, 151–159.

Εργον 1955, 48–50.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Φωτ. 1: Σχέδιο προσόψεως (*ΠΑΕ* 1955, 152, εικ. 1, πίν. 51α & *Εργον* 1955, εικ. 47)

Φωτ. 2: Κάτοψη και τομή κατά πλάτος (*ΠΑΕ* 1955, 154, εικ. 2)

Φωτ. 3: Τομή κατά πλάτος (*ΠΑΕ* 1955, 155, εικ. 3)

Φωτ. 4: Υάλινο αγγείο (*ΠΑΕ* 1955, 157, εικ. 4, πίν. 51β)

Φωτ. 5: Σχεδιαστική απεικόνιση κτερισμάτων του τάφου (*ΠΑΕ* 1955, 157, εικ. 4, πίν. 51β-γ)

Φωτ. 6: Αρχιτεκτονικές Αναλογίες μακεδονικών τάφων (*ΠΑΕ* 1955, 158, εικ. 5)

Ευαγγελία Γεωργίου